

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICO-CHIRURGICA
DE
FISTULA THORACIS

QUAM
ADIVENTE NUMINE DIVINO
ATQUE AVCTORITATE
GRATIOSÆ FACULTATIS MEDICÆ,
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA
PRÆSIDE
VIRO

DOCTRINA ET EXPERIENTIA CLARISSIMO DOMINO
DN. JOANNE JVNCKERO

MEDICINAE DOCTORE

EIVSDEMQUE PROFESSORE PVBL. ORDINARIO,
PATRONO PRÆCEPTORE AC PROMOTORE SVO
AETERNVM VENERANDO,

PRO GRADV DOCTORIS

AC PRIVILEGIIS DOCTORALIBVS
MORE MAIORVM RITE OBTINENDIS
HORIS LOCOQUE CONSVETIS

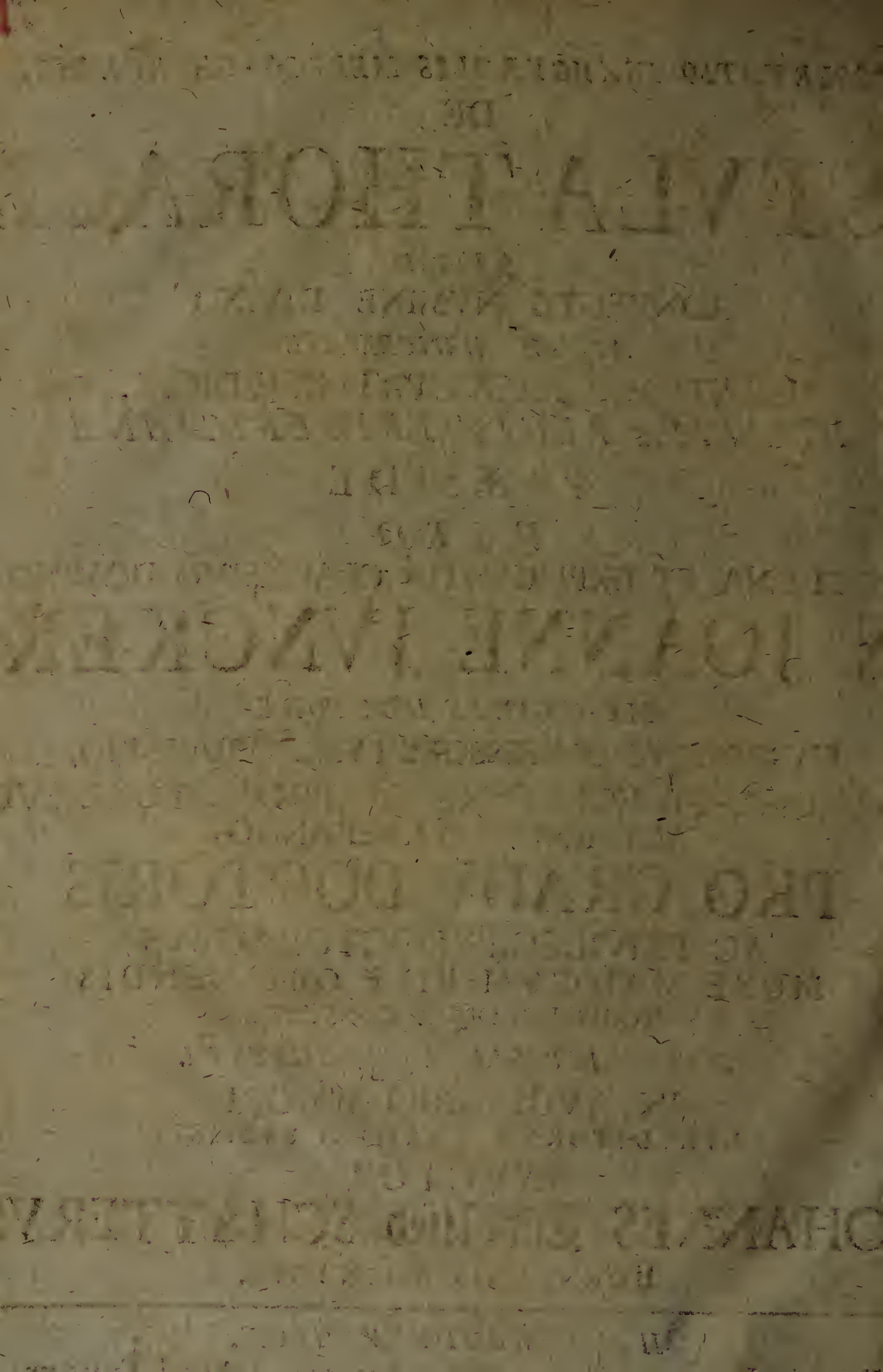
DIE APRILIS. A. MDCCXXXVI.

IN AUDITORIO MAIORI
EVRODITORVM EXAMINI SVBICIT

AVCTOR

JOHANNES Christlieb SCHATTERVS
BORNENSIS MISNICVS.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ,
Typis IOANNIS CHRISTIANI HILLIGERI, Acad. Typogr.

VIRO

PRÆNOBILISSIMO,

EXPERIENTISSIMO, DOCTISSIMO

DOMINO

**D. ERNESTO PETRO
MEVDERO**

IN METROPOLI ELECTORATVS SAXONICI

MEDICINÆ PRACTICO

CELEBERRIMO

FAVTORI SVO

MAXIMOPERE COLENDO

PRIMITIAS HASCE ACADEMICAS

IN PVBLICAM

OFFICIOSI GRATIQVE ANIMI

TESTIFICATIONEM

VNA CVM VOTO

OMNIGENÆ PROSPERITATIS

DICAT, DEDICAT

ATQVE SE

DE MELIORI IN PERPETVVM

COMMENDAT

MEVDERI NOMINIS

CVLTOR PERPETVVS

AVCTOR

WILLIAM

OF THE

REPUBLIC OF THE UNITED STATES

OF THE

REPUBLIC OF THE UNITED STATES

OF THE

REPUBLIC OF THE UNITED STATES

OF THE

REPUBLIC OF THE UNITED STATES

OF THE

REPUBLIC OF THE UNITED STATES

OF THE

REPUBLIC OF THE UNITED STATES

OF THE

REPUBLIC OF THE UNITED STATES

OF THE

REPUBLIC OF THE UNITED STATES

OF THE

REPUBLIC OF THE UNITED STATES

OF THE

REPUBLIC OF THE UNITED STATES

I. I.

PROOEMIUM.

Postquam dissertationem inaugura-
lem conscribere in ani-
mum induxi meum, diu omni-
no hæsi, quam nam eligerem
materiam qua cramben sæpius
jam coctam haud apponerem: tantus enim The-
matum Medicorum jam pertractatorum cumu-
lus mihi obviam processit, ut certissime mihi per-
suasum haberem, etiam hic locum invenire vetus
illud elogium, quod *nihil dicatur, quod non di-
ctum sit prius*. Quapropter defectu novæ mate-
riæ coactus, Thema mihi elegi Medico-Chirur-
gicum De FISTVLA THORACIS, haud igna-
rus, minus frequenter hætenus in Illustri hacce

Academia Fridericiana materias Medico-Chirurgicas pro cathedra ventilatas, ac eruditorum examini esse expositas. Accedit, quod, dum Altenburgi, elapso ab hinc biennio per quoddam temporis spatium commorarer, a Celeberrimo atque Experientissimo hujus civitatis Medico ordinario Dno Dr. GOTHOFREDO VIEBEGIO Fautori meo ad cineres usque maxime colendo, cui me maximam partem salutaris doctrinæ debere, publice profiteor, simulque opto, ut Deus multorum atque magnorum in me collatorum beneficiorum, viribus mihi deficientibus, largus ei perpetuusque sit remunerator, casus quidam peculiaris, orbisque eruditi communicationis haud indignus, circa Fistulam Thoracis, mihi traditus fuit, quem Thesi 17 Dissertationis hujus Inauguralis prolixius recensebo; tum de hac materia, tanquam morbo satis molesto, atque curatu difficili agere, illumque Thesibus sequentibus ea, qua fieri potest brevitate, pertractare mecum constitui: Implo-rato prius humillime æterno Numine, velit huic instituto gratia sua nobis præsens esse, laboribusque nostris assistere quam clementissime!

THES. I.

Fistula, græcis σὺριγξ, denotat 1) ulcus, quod vel unum vel plures sinus callosos format. 2) instrumentum Musicum, quod germanice cîne Pfeiffe dicitur, cui procul dubio ulcus nostrum, ob similitudinem quam cum tali instrumento habet, denominationem suam debet; nos vero posteriorem, scopo nostro minus inservientem, prætermittentes, priorem solum penfitabimus denominationem.

THES. II.

Priusquam vero ad pertractationem ipsius *Fistulae Thoracis* nos accingimus, absonum haud erit de generali differentia fistularum aliquid in medium proferre. Differunt scilicet *Fistulae* 1) ratione *loci*, ubi notandum, quod omnes corporis partes molles aptæ quidem sint ad formationem fistulae, inter illas tamen generi fistularum præprimis expositæ deprehendantur ductus lacrymalis, Thorax, anus & vesica, quia loca hæc colligendis humoribus præ reliquis destinata sunt eamque ob causam illorum congestiones sæpius patiuntur. Differunt 2) ratione *figuræ*: quædam enim modo unum, quædam plures sinus formant: quædam tantum in superficie se extendunt, & musculos solum perforant, quædam in profundum se demittunt, & ipsa ossa atque cartilagine afficiunt. Differunt 3. ratione *materiæ contentæ*, quæ plerumque est ichoroso saniosa, acris, imo teterrimi sæpius odoris & coloris; hanc tamen materiam vasa sanguifera, dum quoque arroduntur, & sanguinem in ulcus stillant, sæpius in melius mutant, materiamque coctam reddunt: liber enim sanguinis affluxus mutat
ulcus

ulcus in abscessum & vice versa. Denique 4) distinguunt *fistulam veram* ab ulcere sinuoso, quod sinus suos ad partes laterales modo extendit, excrescentiasque carnosas in se continet, & callo destituitur.

THES. III.

Præmissa differentia generali fistularum, ad *Fistulam Thoracis*, ut proposito nostro propius accedamus, nunc progredimur, & eandem definimus: *quod sit ulcus thoracis, inter pleuram & musculos intercostales latens, a stasi sanguinis ibi collecta & in corruptionem deducta, ortum, unum vel plures sinus callosos formans, ex quibus materia ichoroso-saniosa, pessimi coloris, & odoris sine insigni dolore profluat.*

THES. IV.

Subiectum nostri affectus est *Pleura*, lamella illa duplex, musculis intercostalibus adhærens, totumque thoracis cavum cingens, quam ad tales affectus esse aptissimam illius structura docet, quæ non solum est membranaceo-tendinosa, sed & multis vasculis sanguiferis atque lymphalibus intertexta, adeoque satis accommodata, quo stases humorum & extravasationes, ceu inflammationis fundamentum, in illa occurrere possint. Inflammationis autem negotium si in hac parte feliciter non succedit, ad fistulam thoracis porta aperitur.

THES. V.

Causa hujus mali duplex est, nempe vel *interna* vel *externa*. Ad *internam* præcipue pertinet *plethora*, quæ ut plurimum combinata est cum humorum *spissitudine*. Modus autem fiendi ita se habet: natura corpus suum, sanguine nimis repletum, hanc abundantiam quovis modo imminuendam intendit, quo actiones suas, per talem sarcinam impeditas, libere iterum exercere possit.

fit. Ad hanc intentionem perficiendam duabus viis incedit, via nempe *alba* & *rubra*; per *albam* viam intelligimus resolutionem sanguinis in serum, & excretionem illius per diaphoresin, per *rubram* autem subaudimus sin-
ceras hæmorrhagias. Prior multis difficultatibus ex ipsa plethoræ præsentia, qua se & excretionem periphericas, viam hanc *albam* constituentes, valde impedit & retardat, stipata, ut plurimum posteriori viæ, scilicet *rubræ*, postponitur. Itaque primario natura hostis sui propulsionem intendit per congestiones hæmorrhagicas, ad cujus executionem loca sibi eligit ad hæmorrhagias apta, inter quæ Thorax, propter inclusos in se pulmones, certe non ultimum obtinet locum.

THES. VI.

Iam si congestio sanguinis ad pectus contingit, in hoc quidem actu bona est naturæ intentio, sed mala viarum inventio; etsi enim per pulmones hæmorrhagiam impetraret, mala tamen inde profutura e.g. infarctus, scirrhus, phthisis & hujus generis alia pathemata, multum derogarent utilitati quam sanguinis immutatio per hoc parenchyma facta respicit. Non raro autem natura in hac intentione sua hæmorrhagica alium committit errorem, dum loco pulmonum, congestiones sanguinis ad *pleuram*, ob continuitatem, quam cum pulmonibus habet, dirigit; atque hoc modo congestiones tales, ob inde facile pertimescendam stasim, itidem sunt periculosæ: gaudet enim pleura vasis sat multis, iisque admodum angustis imo capillaribus; nam substantia ejus est tendinosa-nervea, hinc ob expansionis & distensionis sensum, ibi excitatum, admodum proclivis ad spasmos, quibus humores, ibidem collecti, facile a li-

bero circulo excluduntur & in stases abeunt, quæ nomine pleuritidis insigniuntur.

THES. VII.

Facta igitur stasi, pedissequa ejus est *Inflammatio*, qua natura vel humores stagnantes resolvere & discutere, vel partes agiliores sulphureas dissipare, & materiam stagnantem in pus laudabile convertere allaborat; quæ vero si minus prospere succedunt, particulæ illæ sulphuræ agiles, in stasi adhuc superstites, motu suo intestino, quo natura sua gaudent, in fermentationem perniciosam abeunt, eoque motu fermentativo producit materia ulceroso saniosa, salino corrosiva, quæ partes adjacentes arrodit, consumit, atque hoc modo fistulam & sinus format.

THES. VIII.

Ad, causas nunc progredimur *externas*, quæ ad nostrum affectum symbolum suum conferunt; ubi præ aliis accusatur repentina *refrigeratio* corporis, præcipue in transpiratione constituti. Hac enim ratione humores, peripheriam corporis occupantes, a celeri motus tonici alteratione confestim ad centrum repelluntur, qui vero a vasis illis capillaribus venosis, in extremitatibus suis valde exilibus admodum angustis, non tam cito recipi iterum possunt, adeoque facile in stases vel fugillationes abeunt. Porro hic accusantur *Violentiæ externæ*, corpori illatæ, cujus generis sunt nifus pectoris fortiores cum suppressione violenta spiritus, ponderum graviorum repentinæ elevationes ac gestationes, sub quibus præcipue aër in Thorace vehementer comprimitur, maxime si tales ponderum in altum elevationes cum applicatione pectoris speciali, contingunt; i-
tem

tem violentiæ pectoris a casu & contusione per pondera illapsa, & tandem vulneratoriæ læsiones, quibus & pleura & muscoli intercostales afficiuntur.

THES. IX.

Ad causas *proximas* referri meretur primum negligentia & imperitia Chirurgorum, qui ad vulnerum *mundificationem* non satis respiciunt, adeoque materiam excernendam, in principio sæpius insipidam, per temporis moram in acrem & vellicantem transire sinunt; Corrumpuntur enim, ni moveantur, aquæ, secundum Poëtam; quod etiam de materia purulenta omni jure est asserendum. Deinde si *turunda*, præcipue septico quodam ad colliquationem materiæ imbutæ, per plures dies immutatæ in vulnere relinquuntur.

THES. X.

Causis tam generalioribus, quam specialioribus hujus affectus in medium prolatis, nunc recordamur, nos in definitione posuisse, quod Fistula unum vel plures sinus callosos formet; quare necesse est, ut perquiramus, unde nam callus ille oriatur? sequentem autem in modum eundem fieri, nobis persuasum habemus: Materia acris corrosiva, in ulcere præsens, imprimit naturæ sensum valde adversum, atque structuræ corporis sui noxium; quapropter ad partes adjacentes defendendas, ne materia illa corrosiva iis quoque damnum inferat, singularem ibi instituit defensionem, ulcerique opponit latera sat crassa & robusta, per particularem quasi nutritionem ibi formata & nomine calli insignienda. Hanc rem illustrent *clavi pedum*, qui eodem modo a natura sensui illi attritorio, a calceo in pede facto, opponuntur.

THES. XI.

Quod vero ejusmodi quasi multiplicatio vel expansio lamellarum, pleuram constituentium, præfente ulcere vel alia materia noxia fiat, testatur *Riolanus*, qui affirmat, se multoties in pleuriticis defunctis pleuram decuplo crassiorē, quam ordinariē esse solet, in loco inflammationis invenisse. Quapropter opinionem illorum, de Fistula Thoracis dubitantium, minus fundatam esse existimo; nam rationem, quam hac de re allegant, quod scilicet tenuis illa textura pleuræ materiam acrem rodentem haud diu in se continere possit, sed ulcus thoracis semper in empyema transeat, asserto illo *Riolani* jam refutavimus; & si natura in aliis ulceribus ad defensionem partium adjacentium, haud nobilium, v. g. musculorum &c. callos format, multo magis tali præcautione utetur in ulcere thoracis, vel potius pleuræ, ad partes ibi inclusas sat nobiles defendendas; quæ omnino rupto ulcere & empyemate prognato arrosioni exponerentur.

THES. XII.

Præmissis theoreticis considerationibus ad ipsam curationem properamus, quæ dividitur in *internam* & *externam*; de *interna* indicationes duæ formari possunt, scilicet, ut affluxus inhibeatur & humores resolvantur atque corrigantur. Primæ indicationi satisfaciunt moderatiora purgantia, cruditates primarum viarum per alvum educantia, & humores ad partes inferiores derivantia. Pro scopis hisce obtinendis præcipuè commendantur: Resin. Ialapp. Scammon. Sulph. Extr. Catholic. MP. de Succ. Craton. Extr. Panchym. Croll. Extr. Hellebor. nigr. Aloe. Gummos. quibus mercur. dulc.

com-

commode addi potest. Formulæ possunt esse sequen-
tes.

Rec. Extr. Panchym. Croll.

M. de Succ. Craton. aa. gr. VI.

Mercur. dulc. gr. III.

Resin Ialap. gr. II.

Ol. Fœnicul. gtt. ij.

M. f. l. a. Pil. No. XX. S.

Purgier Pillen auf ein Mahl.

Rec. Scamm. Sulphurat.

Mercur. dulc. ad gr. VI.

Conch. pp. gr. X. M. D S.

Purgier Pulver auf ein Mahl.

Huc etiam præcipue pertinent Pil. *Beccheri* & *Stahl*i, qui-
bus non solum directio humorum ad partes inferiores,
sed & egregia humorum correctio & resolutio impe-
tratur.

THES. XIII.

Secundæ indicationi conveniunt omnis generis re-
solventia, & præprimis sic dicta catarrhalia; item dia-
phoretica & diuretica; quæ posteriora materiam pec-
cantem & impuritatem e sanguine remonent, ne ulte-
rius in partem affectam influant, & æqualem humorum
distributionem conservant: Priora vero vim suam præ-
cipue edunt in ferum & lympham, eamque corrigunt
& resolvunt. Horum generum sunt Ess. Succ. Card.
Ben. Lignor. Tinct. Antimonii, tartari, Ess. Alex. Stahl.
Pimp. alb. Decoctum Lign. Quajac. Sassafr. Juniperi,
Spe-

Species Paracelsi, Rad. Ari. Pimp. alb. Vincetox. Helen. Bard. Petasit. Scorzon. Hb. Scord. Plantag. Chærefol. Scabios. Millefol. Pyrol. nec non absorbentia, tam simplicia quam citrata, quibus Mercur. dulc. cum antimon. diaph. in pauca quantitate magno cum emolumento addi potest. Formulæ resolventes possunt esse sequentes.

Rec. Rad. Ari

Pimp. alb. aa unc. semis.

Vincetox. unc. j.

Hb. Capil. ven.

Pyrol.

Sanicul.

Cuscut.

Veron aa Man. semis.

Lig. Sassafr. unc. j.

Sem. fœnic. drachm. iij.

Inc. Cont. M. D. S.

Species von welchen ein Löffel voll mit einer halben Kanne siedendes Wassers zu infundiren, und wohl extrahirt vor und Nachmittags als ein Thee zu trinken.

Rec. Tinct. Antimon.

Ess. Succ.

Pimp. alb. aa. drachm. iij.

M. D. S.

Resolvirende Mixtur zu 40. Tropfen.

Rec. Conch. ppt.

Antimon. diaph. aa. drachm. sem.

Mer-

Mercur. dulc. scrup. j.

M. diu. in VI. pt.

THES. XIV.

Indicata curatione interna progredimur ad *externam*, quæ tres in se continet indicationes, *Incisionem*, *Mundificationem* & *Consolidationem*. Quod *Incisionem* concernit, hæc omnino maxime necessaria est; alias enim, propter angustiam canalis, mundificatio minus exacte perfici potest. Ordinarie quidem requiritur, ut totus sinus fistulæ ad fundum usque secetur, sed quia in Fistula Thoracis costæ adjacentes impediunt, quo minus sectio ad fundum usque perfici queat, tum in loco illo, quem fistula occupat, quique levi aliqua protuberantia nobis innotescit, (si nempe fistula materia sua caustica exitum sibi nondum paravit,) lanceola quadam sectio est institutuenda per cutem, musculos intercostales ad pleuram usque procedens.

THES. XV.

Facta incisione *Mundificatio* præcipue est respicienda, multis difficultatibus sæpe stipata; perficitur vero vario medicamentorum apparatu; quorsum septica & traumatica præprimis pertinent v. g. Vnguent. Aegypt. Mercur. præcip. rub. Vng. digest. Æs ust. quod tamen, caute adhibendum, uti alia ex cupro parata, quia facile ipsa ossa arrodunt, & nigredine obducunt. Vegetabilia acria tam in forma pulveris, quam decocti, Rad. Ari. Pimp. alb. Aristol. rotund. Gentian. Hb. Pyrol. Sanic. Heder. terrestr. Alchimill. Cent. min. Millefol. Extr. Tabac, Circa septica cautione opus est, ne nimis cito adhibe-

hibeantur, neque nimis diu in fistula mancant, alias arrosio profundior redditur, dolores augentur, & affluxus humorum excitatur. Quapropter per aliquot horas septicis adhibitis illico Balsamica sunt substituenda. Ne vero a sensu illo rodente & septico affluxus humorum excitatus in statim iterum abeat, & nova incommoda creet, perpetuo discutientia camphorata & nervina, vel in forma Epithematis ficci vel Empl. in peripheria externa fistulæ sunt applicanda, qualia sunt Empl. Nerv. Mynsicht. Empl. fuscum Norinbr. camphorat. Empl. Saponat. Barbett. camphorat. Rad. Irid. Florent. Aristol. rot. Bryon. Sigill. Salam. Caryophyl. Valerian. Hb. Adianth. alb. Serpil. Marrub. Cham. Cuscut. Fl. Stœch. arab. Sambuc. Ros. rub. Sem. Fœnic. Carv. Camph. Farin. fabar. Exulent vero hic linimenta pingua oleosa, & hujus generis alia, quæ poros obducunt & transpirationem impediunt.

THES. XVI.

Facta sufficiente mundificatione, præcipue ablatione fibrillarum corruptarum, lateribus adhærentium, fundoque fistulæ sincerum sanguinem stillante, *Consolidatio* instituenda est, quem in finem utiliter adhibentur Ess. Succ. Myrrh. Bals. Peruv. ol. ovor. Caven- dum autem est chirurgo, ne facta superficiali mundificatione fistulæ consolidationem instituat, alias materia illa acris, in fundo fistulæ adhuc superstes, impacta redditur, majoresque sinus sibi format, donec tandem opus de novo iterum suscipere cogatur; Quapropter priusquam consolidationem respiciat, accuratam semper instituat visitationem, ut de sufficiente ad fundum usque fistulæ mundificatione facta sit certissimus. Hæc vero cer-

certitudo uti in omnibus fistulis, inter ossa latentibus, admodum est difficilis; ita præcipue Fistula Thoracis multa patitur obstacula, quæ impediunt, quo minus hæc exacte impetrari possit. Qua propter si suspicio adest, quod in fundo adhuc aliquid materiæ ulcerosæ restet, quæ aliis remediis minus removeri possit, *cauterium potentiale* circa orificium fistulæ applicare licet, quo sensu adverso natura commota objectum hoc, structuræ corporis sui destructionem minitans, omni modo omni-que ratione remove-re intendit; in quem finem humores ad locum affectum dirigit (uti & in ambustione partium carnosarum patet) atque hocce remedio vim rodentem obtundere, & corpus suum integrum conservare studet; ad quam intentionem eo melius eoque citius perficiendam humores, qui loco affecto sunt proximiores, arripit atque extrorsum protrudit, quo actu sæpe materiam ulcerosam, in fundo fistulæ adhuc latentem, simul proscribit, fistulamque ad solidam consolidationem aptam reddit: Hujus rei & effectus testimonium dare nobis potest sequens exemplum.

THES. XVII.

Puer octo circiter annorum laborabat Fistula Thoracis, ulnæ quadrantem excedente, hæc per longum temporis spatium omni cura atque sollicitudine a Medico illo celeberrimo, in Procæmio jam nominato, & Chirurgus tractata, Ipem eis tandem fecit sufficientis factæ mundificationis, & inde felicitis futuræ consolidationis, quam remediis quoque ordinariis atque probatis tentatam aliquoties impetrabant. Sed quia in fundo fistulæ, ob magnam ejus profunditatem, semper adhuc aliquid materiæ ulcerosæ relicta fuerat, quod Medico & Chirurgo,

rurgo, propter aditum a costis adjacentibus maxime clausum, fuerat incognitum, elapsa una vel altera, post impetratam superficiale[m] consolidationem, septimana, res semper iterum in pejus cessit, atque in recidivam abiit: Tandem Medicus, omni spe solidæ consolidationis hoc modo evanescente, applicavit *circa orificium* fistulæ causticum potentiale, *lapidem* scilicet *infernalem*, relicta in medio aliqua apertura ad promanationem materiæ ulcerosæ, addito simul interdicto, ne quis adstantium, se inscio, fasciam solveret; quamvis horrenda interim orirentur symptomata, imo convulsiones ipsæ. Nihilominus elapso aliquot horarum spatio, fasciæque a Medico & Chirurgo soluta, ingentem cumulum materiæ ulcerosæ e Fistula illa Thoracis a natura protrusæ reperierunt, impetrataque hac ratione plenaria fistulæ mundificatione consolidatio feliciter processit, & nunc per multos jam annos sanus & incolumis patiens vivit.

THES. XVIII.

Diætam tandem in hoc affectu observandam, quod attinet, eam admodum scrupulosam minus necesse esse, persuasum habeo. Quapropter modo commendo, ut patiens in usu rerum non naturalium sobrium se gerat, & præcipue omnes animi affectus graviores cane & angue pejus tugiat. Hisce labori meo Finem;
Deo autem pro concessis viribus laudem tribuo.

T A N T V M.

VIRO

VIRO IUVENI
NOBILISSIMO ET DOCTISSIMO
IO. CHRISTLIEB SCHATTERO

S. D. P.

PRÆSES.

P*Lenus es, Candiditate clarissime, festinationis: quare dissertationem Tuam inauguralem curatius perlustrare non potui. Interim eamdem perlegendo observare licuit, quod in curandis fistulis cum generalioribus quidem scholæ medicæ præceptis concordēs, ad pleniorē autem horum ulcerum purgationem singulare commodum in causticis remediis iisque non purgandis, sed purgatis regionibus adplicandis, inuenisse arbitreris. Niteris experientia Viri celeberrimi, VIEBEGII, cuius auctoritati ut quid quam detraham tantum a me abest, ut potius hostem e recessibus suis prolactare acutum in bello cogitatum iudicem. Quemadmodum autem mediocritas optima regula est in rebus quibuscunque perficiendis: sic illecectionem hanc medicam non ad dira symptomata, nedum ad convulsiones, me quidem moderatore, extenderem. Ceterum, Vir Clarissime, de absoluto vitæ academicæ stadio gratulor & vere gratulor. Vale! d. e. mus. d. XIV. Aprilis MDCCXXVI.*

